INFLUENŢA FACTORILOR SOCIO-DEMOGRAFICI ASUPRA REZILIENŢEI SOCIALE[1]

THE INFLUENCE OF SOCIO-DEMOGRAPHIC FACTORS ON SOCIAL RESILIENCE

CZU:316.34:314
https://doi.org/10.53783/mtrmt2025.10

Angela MOCANU, *doctor în sociologie,*
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice,
al Universității de Stat din Moldova
e-mail: aiasinsky@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9996-7478

Summary

For a viable functionality of the social resilience strategy, it is imperative to know the dominant trends in the demographic, economic, and ecological fields. In the 2016 Global Strategy of the European Union for Foreign and Security Policies, the EU defines resilience as the capacity of the state and society to reform and recover from internal and external crises. The strategy mentions both external and internal factors, as well as political ones. This would be closer to the needs of the Republic of Moldova. The socio-demographic situation in the Republic of Moldova at the current stage is very worrying, even difficult. Numerically, the human capital of the republic is continuously decreasing. Social resilience is largely a reflection of personal resilience, which, in turn, is based on a series of indicators and is defined as a stable system of personal opinions, beliefs, principles, social and moral qualities based on acquired cultural norms and values, allowing the individual to maintain their personal positions and interests, to be flexible in making decisions and solutions, to develop and adapt to changing social conditions.

Keywords: *social resilience, social strategy, human capital, demographic factors.*

Pentru o funcționalitate viabilă a strategiei de reziliență socială este imperios necesar să cunoaștem tendințele dominante în domeniul demografic, economic, ecologic. În Strategia Globală a Uniunii Europene pentru Politici Externe și de Securitate din 2016, UE definește reziliența ca fiind capacitatea statului și a societății de a se reforma și recupera după crize interne și externe. Strategia menționează atât factorii externi, cât și cei interni, dar și cei politici. Aceasta ar fi mai aproape de necesitățile Republicii Moldova.

În calitate de material empiric pentru realizarea acestui articol am utilizat rezultatele sondajul ui sociologic „Capitalul uman și reziliența socială” care a fost

[1] Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice,** realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova.

realizat de cercetătorii științifici ai ICJPS al USM în perioada 7-18 aprilie 2025 pe un eșantion național de 1173 respondenți din 79 de localități, reprezentativ pentru populația adultă a Republicii Moldova, exclusiv regiunea transnistreană, cu o eroare maximală de +- 3,0%. De asemenea a fost utilizată metoda comparativă şi analiza datelor statistice.

Reziliența socială este în mare măsură reflecția rezilienței personale, care, la rândul său se bazează pe un şir de indicatori și care este definită ca un sistem stabil opinii personale, convingeri, principii, calități sociale și morale bazate pe normele și valorile culturale dobândite, permițând individului să își păstreze pozițiile și interesele personale, să fie flexibil în luarea deciziilor şi soluțiilor, să se dezvolte și să se adapteze la schimbările condițiilor sociale. Analizând literatura științifică la acest capitol [1, 2] am evidențiat următoarele componente structurale ale rezilienței sociale ca fenomen holistic:

- emoțional-volitiv - sensibilitate socială, receptivitate, empatie, reflecție socială; capacitatea de previziune socială, prezența inteligenței sociale, intuiției, imaginației; capacitatea de a gestiona dezvoltarea stărilor emoționale, exprimarea emoțiilor şi sentimentelor;
- cognitiv-orientativă - înțelegerea legităților dezvoltării societății și a relațiilor sociale, sustenabilitatea vieții și perspectivele de afaceri; flexibilitate în luarea deciziilor soluții, creativitate socială;
- prioritizare a valorilor - concentrare pe valorile sociale și succesului social, capacitatea de a menține idealurile și valorile și, în consecință, să își evalueze activitățile, comportamentul său și comportamentul altor persoane în funcție de circumstanțe, flexibilitatea socială;
- operațională - disponibilitate pentru activitate socială, inițiativă socială, curaj, activitate; determinare, perseverență, capacitatea de a atinge obiective prin implementarea calităților sociale și morale; abilități de comunicare, rezistență la conflicte.

Abordarea sociologică a noțiunii de reziliență socială presupune reziliența în contextul relațiilor „persoană - societate", „societate - persoană". Din punctul de vedere al acestei abordări, se presupune nu doar prezența unor astfel de calități la o persoană precum maturitatea socială, orientarea stabilă pe valorile sociale și profesionale, formarea perspectivelor de viață și profesionale, dar și mobilitatea socială, gândirea neconvențională, disponibilitatea pentru schimbare și flexibilitatea în luarea deciziilor, creativitate, capacitatea de a stabili contacte, de a coopera și a-și apăra opinia [6].

Abordarea axiologică presupune existența fundamentată a valorilor socioculturale, valori ce condiționează formarea nucleului personalității, dezvăluirea potențialului său intelectual, moral și creativ [5].

Abordarea din punctul de vedere al activismului personalității se bazează pe faptul că individul se prezintă în calitate de subiect al activității, care, la rândul său,

împreună cu acțiunile altor factori, determină dezvoltarea personalității [4]. Din perspectiva abordării activității personale, procesul de formare a rezilienței sociale a individului înseamnă crearea condițiilor pentru dezvoltarea unei persoane mature din punct de vedere social, stabile din punct de vedere moral, active din punct de vedere social și competent profesional.

Pentru orice țară factorii socio-demografici au o mare importanță în reziliența societală, iar pentru Republica Moldova în special. Datele statistice indică o mișcare naturală negativă. Conform datelor Departamentului de Statistică populația republicii în ultimii zece ani este în continuă scădere, numărul deceselor depășește numărul celor născuți atât în zona rurală cât și cea urbană.

***Tabelul 1*. Mişcarea naturală a populației pe ani, indicatori şi medii**

Anul	Născuţi vii	Decedaţi	Născuţi vii rural	Născuţi vii urban	Decedaţi rural	Decedaţi urban
2023	24033	33733	14147	9886	21621	12112
2022	27018	36196	15842	11176	22912	13284
2020	30834	40717	18632	12202	25624	15083
2018	34537	37263	21236	13301	24454	12809
2015	40547	39800	25571	14976	26586	13214

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Gestionarea proceselor demografice în Republica Moldova are o importanță majoră. Datele statistice reflectă un tablou dezolant la capitolul dinamica numărului de populație. Populația este în continuă scădere atât în mediul urban cât și cel rural – de la 1305,6 mii în 2004 la 1113,7 mii în 2024 zona urbană și de la 2077,7 mii în 2004 la 1287,5 în 2024 în zona rurală. Conform rezultatelor recensămintelor realizate în ultimii douăzeci de ani populația republicii a scăzut cu circa un milion de oameni.

***Tabelul 2*. Numărul populației în Republica Moldova la recensămintele din anii 2004, 2014, 2024**

	2004	2014	2024
Nr. total al populației, mii persoane	3 383,3	2 998,2	2 401.2
Urban	1 305,6	1 144,4	1 113,7
Rural	2 077,7	1 853,8	1 287,5

Sursa: Biroul Național de Statistică.

Situația social-demografică în care se află Republica Moldova la etapa actuală este una foarte îngrijorătoare, dificilă chiar. Numeric capitatul uman al republicii este în continuă scădere. În opinia autorilor notorii ai teoriei capitalului uman Th.

Schultz și G. Becker domeniul învățământului este un furnizor de bază al capitalului uman. Prin noțiunea de învățământ ei subînțelegeau mai întâi de toate sistemul de învățământul formalizat. Se presupunea că după absolvirea ultimei trepte al învățământului formalizat, de exemplu al colegiului sau universității persoana iese din sistemul de învățământ. În opinia autorilor menționați, capitalul uman al individului în etapele ulterioare ale vieții depinde de angajator și se acumulează prin intermediul instruirilor și acumulării experienței la locul de muncă [7].

Schimbări civilizaționale radicale au loc indiferent de modul în care se schimbă (și dacă se va schimba sau nu) sistemul educațional. Cu toate acestea, transformările în domeniul educației, adecvate provocărilor externe pentru societate în ansamblu, pot avea o importanță decisivă din punctul de vedere al adaptării Republicii Moldova la realitățile deceniilor viitoare. În același timp, ținem să menționăm că o astfel de formulare a întrebării include și ideea autorealizării depline a fiecărei persoane ca scop principal și autosuficient. Iar contribuția educației la creșterea economică este determinată de persoana ca valoare principală și se bazează tocmai pe autorealizarea fiecărei persoane în parte, pe motivația, independența și inițiativa sa.

În același timp, realitățile unei lumi globale și instabile din punct de vedere instituțional ne obligă să redefinim educația. În primul rând, se propune să vorbim nu atât despre „sistemul de învățământ", cât despre „sfera educației". Noțiunea de sferă a educației este înțeleasă ca întregul set de forme și practici relativ stabile (deși în continuă schimbare) de acumulare și dezvoltare a cunoștințelor, abilităților, competențelor, atitudinilor și valorilor deținute de către o persoană. În primul rând, educația este din ce în ce mai mult înțeleasă nu ca un sistem de instituții, ci ca o sferă de activități în care sunt implementate nu doar programe educaționale „formale" sistematice, ci și proiecte educaționale de scurtă durată, care se încheie sau nu cu certificare. O altă componentă importantă a educației este experiența cât mai diversă, care-i permite unei persoane să obțină noi cunoștințe, aptitudini, competențe (acest lucru se poate întâmpla în orice mediu - în organizații culturale și sportive, în cercul familial, în divertisment, pe rețelele de socializare etc.). În literatură și în discursul politic, expresia „ecosistem educațional" este din ce în ce mai utilizată (vezi, de exemplu: [9]).

După cum denotă rezultatele cercetărilor școlii de administrație din Harvard și a Centrului de dezvoltare mondială una din cauzele eșuării reformelor instituționale din țările în curs de dezvoltare se întâmplă nu doar din cauza că nu se ține cont de specificul local dar și din cauza implicării insuficiente a potențialului pozitiv al experiențelor în materie de transformări existente în societate, cu alte cuvinte a mediatizării, susținerii istoriilor de succes [11]. Pentru Republica Moldova această problemă este îndeosebi de relevantă. Capitalul uman al societății noastre nu se limitează exclusiv la cunoștințele și abilitățile acumulate în sistemul de învățământ formal (deși este determinat într-o măsură semnificativă de acesta: fără un sistem de învățământ formal bun, este imposibil să existe un capital uman de

înaltă calitate). În prezent se discută despre căile de formare ale capitalului uman, nu prea avem rezultate la acest capitol, dar cel puțin se realizează importanța problemei. Se încearcă să se schimbe optica atunci când este vorba despre reforma învățământului, se schimbă accentele din zona activității pedagogului pe cea a activității și efortului elevului.

Pentru a avea un impact transformator pozitiv asupra economiei și societății, reformarea sistemului educațional este extrem de importantă. Aceasta înseamnă o extindere radicală a oportunităților pentru fiecare persoană de a-și proiecta propriile traiectorii educaționale, profesionale și de viață în conformitate cu gusturile, preferințele și interesele lor individuale, și nu doar sub dictatul listei de competențe cerute de angajatorii locali. Succesul în transformarea educației este esențial pentru creșterea bunăstării reale și a calității vieții societății în ansamblu. Aceasta include nu doar elevii și studenții, care, după ce au primit capital uman de înaltă calitate, vor avea succes pe piața muncii din ce în ce mai globalizată. Nu mai puțin importantă este populația activă, precum și persoanele în vârstă, care, în primul rând, vor avea ele însele oportunitatea de a deveni mai eficiente în economia secolului XXI și, în al doilea rând, vor beneficia de avantajele pe care le vor obține - asistență medicală de înaltă calitate și la prețuri accesibile, securitate socială și, în cele din urmă, încredere în viitor pentru sine și familia sa.

Calitatea procesului de învățământ este un pilon de bază în formarea capitalului uman. Republica Moldova a participat la testările PISA 2009+, PISA 2015, PISA 2018, PISA 2022. Testele PISA (Programme for International Student Assessment), pe care elevii de 15 ani din peste 80 de țări le dau din trei în trei ani, evaluează capacitățile elevilor cât de pregătiți sunt să pună în practică ce învață la școală.

La prima participare a Republicii Moldova, în testarea PISA 2009, diferențele dintre media OCDE și media Republicii Moldova au fost de 99 de puncte la matematică, 105 puncte la lectură și 88 de puncte la științe. Diferențele s-au micșorat semnificativ pe parcursul următoarelor cicluri de testare PISA. Astfel, în testarea PISA 2022, diferențele dintre media OCDE și media Republicii Moldova a fost de 58 de puncte la matematică (diferența s-a diminuat cu 41 de puncte comparativ cu testarea PISA 2009), 65 de puncte la lectură (s-a diminuat cu 40 de puncte comparativ cu testarea PISA 2009), 68 de puncte la științe (s-a diminuat cu 20 de puncte comparativ cu testarea PISA 2009). Comparativ cu diferențele înregistrate în testarea PISA 2018, se constată că în PISA 2022, la matematică, diferența dintre media OCDE și media Republicii Moldova s-a diminuat cu 10 puncte, la lectură nu s-a schimbat semnificativ (o creștere cu 2 puncte), iar la științe diferența a crescut cu 7 puncte.

În testarea PISA 2022, punctajele medii obținute de elevii din Republica Moldova la domeniile matematică, lectură și științe sunt de 414 puncte, 411 puncte și respectiv, 417 puncte. Comparativ cu punctajele medii înregistrate în testarea PISA 2018, se constată că la matematică punctajul mediu a scăzut cu 7 puncte, la lectură cu 13 puncte, iar la științe cu 11 puncte.

Tabelul 3. **Rezultatele participării Republicii Moldova la testarea PISA**

Anul	Matematică		Științe		Lectură	
	scor	loc	scor	loc	scor	loc
2009	397	-	413	-	388	-
2015	420	52	428	53	416	59
2018	421	55	428	52	424	50
2022	417	50	417	51	411	51

Sursa: Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.

Analizând cifrele prezentate mai sus s-ar părea că Republica Moldova la domeniile matematică și științe a avansat un pic, ocupând un loc mai superior cu o unitate. Dar aceasta s-a produs din contul scorului scăzut per general. În testarea PISA 2022, punctajele medii obținute de elevii din Republica Moldova la domeniile matematică, citire/lectură și științe sunt 414 puncte, 411 puncte și respectiv, 417 puncte. Comparativ cu punctajele medii înregistrate în testarea PISA 2018, se constată că la matematică punctajul mediu a scăzut cu 7 puncte, la citire/lectură – cu 13 puncte, iar la științe – cu 11 puncte. Media țărilor OECD (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) în testarea PISA 2022 este de 472 de puncte la matematică, 476 de puncte la citire/lectură și 485 de puncte la științe. În comparație cu testarea PISA 2018, mediile OECD au scăzut cu 17 puncte la matematică, cu 11 puncte la citire/lectură și cu 4 puncte la științe.

Factorii socio-demografici influențează asupra performanțelor academice ale elevilor. Elevii din familii social-vulnerabile au înregistrat scoruri mai joase la testare, de asemenea calitatea rezultatelor depinde și de mediul de reședință al elevilor. Elevii din instituțiile de învățământ urbane au obținut 433 de puncte la matematică și la citire/lectură și 436 de puncte la științe, în comparație cu elevii din instituțiile de învățământ din mediul rural, care au obținut 385 de puncte la matematică și la științe și 376 de puncte la citire/lectură [13].

Noile provocări ale civilizației conduc în mod firesc multe țări la un nou „boom educațional", la un val de reforme profunde ale sistemelor educaționale. Republica Moldova nu poate rămâne departe de tendințele globale în acest proces, deoarece modernizarea educației pe interior necesită o conectare la procesele care au loc în spațiul educațional global, pentru a evita o izolare. Cu toate acestea, imperativul schimbărilor în domeniul educației este deosebit, ceea ce se datorează mai multor factori suplimentari. Cel mai important factor în prezent este tranziția continuă a societății moderne la o organizație socială, numită de mulți autori „societate informațională" și „societatea cunoașterii". Inițial (din punct de vedere istoric), informația nu ocupa poziții înalte în sistemul valorilor umane. Noua conștiință informațională este la început, când intelectul unei persoane, în cel mai bun caz, este la același nivel de valoare cu bogăția sa materială. În același timp, în condițiile actuale, gradul de pregătire motivațională a populației de a utiliza noile tehnologii

informaționale este destul de redus. Aceasta este determinat în mare parte de nivelul scăzut de dezvoltare economică al Republicii Moldova, de politicile statului în domeniul învățământului [15].

Importanța calității studiilor este conștientizată de către populație. Conform datelor empirice ale cercetării noastre majoritatea respondenților consideră educația foarte importantă pentru succesul unei persoane în viață. Cei mai mulți respondenți care au această părere locuiesc în zona rurală, 2/3 din ei au venituri mici, cărora banii le ajung numai pentru strictul necesar, iar cele mai responsabile în această privință sunt femeile – marea majoritate din ele au ales opțiunea de răspuns că educația este foarte importantă (vezi *Tabelul 4*).

***Tabelul 4*. Importanța educației pentru succesul unei persoane în viață în funcție de sex și mediu de reședință**

	Deloc importantă	**Puțin importantă**	**Așa și așa**	**Oarecum importantă**	**Foarte importantă**
Sexul	Femei – 1,4% Bărbați – 3,8%	Femei – 0,3% Bărbați – 3,4%	Femei – 9,2% Bărbați -16,3%	Femei -20,9% Bărbați – 23,8%	Femei- 68,2% Bărbați – 52,6%
Mediul de reședință	Rural – 1,9% Urban – 3,4%	Rural – 2,0% Urban –1,5%	Rural – 12,2%% Urban –12,9%	Rural – 18,1% Urban –27,4%	Rural – 65,5%% Urban –54,8%

Sursa: Elaborat de autor.

Numărul celor care consideră că educația contribuie la dezvoltarea economică a republicii este destul de mare. Cei mai mulți care au răspuns că educația are o importanță foarte mare pentru dezvoltarea economică a unei societăți sunt din localitățile rurale - fiecare a doua persoană chestionată este de această părere. Dacă e să analizăm opțiunile răspunsurilor în funcție de zona geografică, tabloul este următor: 34,5% - Chișinău, 47,9% - zona Nord, 49,6% - zona Centru, 50,4% - Zona Sud sunt de părere că educația are o importanță foarte mare în acest sens. Deci, cu cât gradul de dezvoltare al zonei geografice este mai jos cu atât respondenții mizează că educația ar putea schimba lucrurile spre mai bine. Persoanele angajate în câmpul muncii sunt cele mai optimiste cu privire la importanța foarte mare a studiilor atât la nivel personal cât și pentru întreaga societate. Ținem să menționăm, că respondenții care se autoidentifică că fac parte din stratul social superior/mai aproape de superior și mediu consideră că educația este foarte importantă pentru dezvoltarea economică a unei societăți - mai mult de jumătate din respondenți sunt de această părere. Iar odată cu scăderea poziției autoidentificării în ierarhia socială scade și optimismul cu privire la influența educației asupra dezvoltării economice a societății - doar circa 1/4 din participanții la cercetare ce se autoidentifică că fac parte din stratul scăzut și

foarte scăzut afirmă că educația are un rol foarte important pentru a schimba lucrurile spre bine în societate.

În ceea ce privește influența educației asupra oportunităților de angajare părerile respondenților sunt diferite. De remarcat faptul că nivelul de studii al respondenților influențează asupra opiniei lor în această privință. Cu cât nivelul de studii al celor chestionați este mai înalt, cu atât numărul celor care afirmă că studiile ajută să îți găsești mai ușor un loc de muncă - circa 1/2 din respondenții cu studii superioare consideră că educația influențează foarte mult asupra oportunităților de angajare. Și doar fiecare a cincea persoană cu nivel de studii redus (primare și gimnaziale) consideră educația ar putea influența pozitiv în căutarea și găsirea unui loc de muncă. Mediul de reședință asupra influențează asupra opțiunilor de răspuns al respondenților - 1/3 din mediul rural și 1/4 din mediul urban consideră că studiile influențează foarte mult asupra oportunităților de angajare. Am putea presupune că această opinie este influențată de numărul de locuri de muncă mai redus în localitățile rurale și studiile ar putea fi un factor decisiv pentru obținerea unui loc de muncă mai avantajos.

***Tabelul 5*. În ce măsură sunteți satisfăcut de viața Dvs. în general? (%)**

	Deloc	**În mică măsură**	**Așa și așa**	**În mare măsură**	**În foarte mare măsură**	**Nu știu**
Bărbați	5, 1	8,4	39,5	28,3	9,3	9,3
Femei	8,7	12,5	40,1	28,7	7,6	7,6
Rural	5,1	11,7	48,1	20,2	6,5	6,5
Urban	8,9	8,6	29,7	38,6	11,0	11,0

Sursa: Elaborat de autor.

Nivelul de studii influențează asupra percepției tabloului vieții în ansamblu. Aproape jumătate din respondenții cu studii superioare care au participat la chestionare sunt satisfăcuți de viața lor în general în mare măsură și foarte mare măsură. Odată cu scăderea nivelului de studii al celor chestionați scade și scade și nivelul lor de mulțumire de viață, doar trei din zece respondenți cu studii medii sunt mulțumiți și foarte mulțumiți de viață și doar doi din zece respondenți cu studii primare și gimnaziale afirmă că sunt mulțumiți și foarte mulțumiți de viața lor în general. De menționat că fiecare a zecea persoană cu mediul de reședință în zona rurală nu știe ce să spună în această privință, cei din mediul urban știu mai exact dacă sunt sau nu mulțumiți de viață în ansamblu. Am putea presupune că indecizia respondenților de la sate ar putea fi determinată de diversitatea redusă a oportunităților și lipsa lor de accesibilitate. Mai mult decât atât, ”respondenții din zona rurală se confruntă cu diverse provocări și îngrijorări, cum ar fi: problemele legate de sistemul medical, fragilitatea instituțiilor sociale și alți factori stresanți, aceștia își trăiesc viața în conformitate cu normele tradiționale, care le oferă o anumită stabilitate și continuitate. În special în mediul rural, acest mod de viață promovează reziliența și consolidează

relațiile familiale și de rudenie. Păstrarea și consolidarea capitalului uman și social în comunitatea lor joacă un rol important în menținerea coeziunii și solidarității între locuitori." [14].

Fiind întrebați de calitatea serviciilor din localitățile în care sunt rezidenți, o anumită parte din respondenți au indicat că nu beneficiază de servicii educaționale - 12,6%. Nu sunt mulțumiți de serviciile educaționale 14 % din respondenți. Ponderea persoanelor care consideră serviciile necalitative sau mai curând necalitative este mai mare în mediul rural (17,4%) comparativ cu cel urban (10,9%), ceea ce vine să confirme cele spuse anterior.

Nivelul de venituri al respondenților este determinant atunci când e vorba de gradul de satisfacție de viață. Circa 1/3 cei chestionați care au venituri ce nu le ajung nici pentru strictul necesar nu sunt mulțumiți deloc de viața pe care o au. La polul opus sunt respondenții cu venituri mari care reușesc să aibă tot ce le trebuie, fără să se limiteze la ceva - doar 3% (la limita marjei de eroare) nu sunt mulțumiți deloc de viața lor. Asupra nivelului de mulțumire de viață nu influențează statutul ocupațional, cei care sunt angajați cu normă întreagă/parțială/neformal 5% nu sunt satisfăcuți de viață, cei neangajați sau caută sau nu un loc de muncă, au grijă de gospodăria casnică - 8% nu sunt satisfăcuți de viața lor în general. Aproximativ aceleași proporții se păstrează și pentru respondenții care au răspuns că sunt mulțumiți de viață în foarte mare măsură - și aici statutul ocupațional nu este determinant, atât cei angajați cât și cei neangajați în câmpul muncii afirmă că sunt satisfăcuți de viața lor în general aproape la fel.

Spațiul informațional la care are acces populația determină în mare parte viața socială și personală. Acest spațiu este format de nivel și ordin diferit: geografic, social, politic, cultural etc. Este segmentat de evenimente sociale, financiare, economice, socio-culturale și politice. Conform rezultatelor diferitor cercetări sociologice, una din principalele surse de informare ale populației este internetul, care din zi în zi devine tot mai accesibil pe diferite dimensiuni: aria de acoperire cuprinde practic toate localitățile Republicii Moldova, sunt organizate cursuri de instruire a utilizării internetului pentru diferite categorii de populație, mai cu seamă pentru cei vârstnici. Cu toate acestea, conform rezultatelor cercetării noastre cantitative fiecare a cincea persoană afirmă că se consideră deloc informată sau mai curând neinformată. După categoriile de vârstă cei mai neinformați se consideră respondenții cu vârsta de până la 29 de ani - 1/4 din cei chestionați și cei cu vârsta de 65 ani și mai mult - 1/3 din cei chestionați spun că nu sunt deloc informați sau sunt mai curând neinformați. După cum am și presupus nivelul de studii influențează asupra gradului de informare despre diferite probleme și evenimente, dar oricum el rămâne a fi unul destul de scăzut pentru respondenții cu studii superioare - fiecare a cincea persoană cu nivel de studii înalt se consideră o persoană deloc informată sau mai curând neinformată. Statutul ocupațional nu influențează asupra gradului de informare, atât respondenții angajați în câmpul muncii cât și cei neangajați, pensionarii - circa 1/3 afirmă că nu sunt deloc

informați sau mai sunt curând neinformați. Nivelul de venituri influențează asupra gradului de informare, mai mult de jumătate din respondenții cărora veniturile nu le ajung nici pentru strictul necesar se consideră deloc informați sau mai curând neinformați. La polul opus se situează persoanele veniturile cărora le permit să dispună tot ce le trebuie, fără să se limiteze la ceva - doar 14% se consideră deloc informați sau mai curând neinformați.

În concluzie putem spune că criteriile social-demografice sunt indispensabile de reziliența socială. O problemă importantă pentru Republica Moldova este scăderea numerică și îmbătrânea populației. Populația republicii îmbătrânește, datele Biroul Național de Statistică confirmă aceasta de la un an la altul. Societatea noastră trăiește o perioadă în care creșterea ponderii populației în vârstă influențează schimbările politice, economice și sociale. Este o realitate care trebuie cunoscută și adaptată la cerințele vieții. Pentru a construi o societate pentru toate vârstele este necesar de educat în conștiința socială stima și respectul față de persoanele trecute de vârsta tinereții, de utilizat potențialul persoanelor în vârstă pentru necesitățile socio-economice ale republicii. Pentru aceasta ar fi necesar de implementat proiecte cu diferit nivel de impact: la nivel de societate ar putea fi implementate proiecte pentru dezvoltarea țării, iar la nivel individual – posibilitatea de autorealizare personală a vârstnicilor.

Unicul criteriu social demografic care influențează asupra rezilienței informaționale este nivelul de venituri: respondenții asigurați material sunt cei mai informați. De menționat că nici vârsta, nici nivelul de studii sau statutul ocupațional nu influențează asupra acestui tip de reziliență.

Construirea unui sistem de învățământ viabil este imperios necesar pentru existența societății. Cercetările empirice denotă că reușita joasă la studii este invers proporțională dorinței respondenților de a avea o educație bună, ei realizează importanța studiilor pentru o viață mai bună. Mediul de reședință și nivelul studiilor respondenților influențează asupra percepției importanței educației atât pentru fiecare persoană în parte cât și pentru societate în ansamblu. Factorii social-demografici care influențează în mare măsură asupra gardului de satisfacție de viață sunt studiile și nivelul de venituri: cu cât acestea sunt mai înalte este mai mare și gradul de satisfacție de viață în general. Statutul ocupațional nu este determinant în această privință, procentul respondenților nesatisfăcuți de viață este aproximativ la fel atât pentru cei care sunt angajați în câmpul muncii, cât și pentru cei neangajați în câmpul muncii. Am putea presupune că salariul obținut de la locul de muncă nu oferă respondenților siguranța de viață de care aceștia ar avea nevoie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Божович Л. И. Избранные психологические труды. Проблемы формирования личности / под ред. Д. И. Фельдштейна. М.: Международная педагогическая академия, 1995. 212 с.

2. Гиллер Ю. И. Социология самостоятельной личности. М.: Академический проект; Гаудеамус, 2006. 224 с.
3. George H. Mead „Mind, Selfe, and Society from the Statpoint of a Social Behaviorist “ the University of Chicago press 1972, 417p.
4. L. S. Vygotsky “Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes” Harvard University Press 1978, 159 pages
5. Кан-Калик В. А. Грамматика общения. — М.: Роспедагентство, 1995. — 108 с. — ISBN 5-86825-005-2.
6. *Herbert Blumer.* Symbolic Interactionism: Perspective and Method. *New Jersey: Prentice-Hall, (1969) 208 pages.*
7. Th. Shultz “Investment in Human Capital: The Role of Education and of Research” Free pr, 1971, 272 pages
8. G. Becker “Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education, First Edition” NBER 1964, 187 pages
9. *Chatterjee K.* Shaping the Future: An online education ecosystem // Childhood Education. 2018. Vol. 94. No. 4. P. 56–59.
10. *Niemi H.* The Finnish Educational Ecosystem: Working for Equity and High Learning Outcomes // Finnish innovations and technologies in schools. Brill Sense, 2014. P. 1–19.
11. *Andrews M.* The limits of institutional reform in development: Changing rules for realistic solutions. Cambridge: Cambridge University Press, 2013
12. https://ro.wikipedia.org/wiki/Ministerul_Educa%C8%9Biei_%C8%99i_Cercet%C4%83rii_(Republica_Moldova)
13. https://ance.gov.md/content/fost-publicat-raportul-privind-rezultatele-ob%C8%9Binute-de-elevii-din-republica-moldova-%C3%AEn
14. Gașper L. ”Reziliența ca resursă sociopsihologică de consolidare a capitalului uman și social”// Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană/ ; Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. – Chișinău: Editura USM, 2024. pp. 166-173 ISBN 978-9975-62-773-3 https://icjp.asm.md/sites/default/files/publicatii/consolidarea_rezilientei_2024.pdf
15. Mocanu A. ”Dezvoltarea învățămîntului un factor important pentru reziliența socială„// Consolidarea rezilienței sociale prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova și Ucrainei la Uniunea Europeană/ Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice şi Sociologice. – Chișinău: Editura USM, 2024. pp. 159-186 ISBN 978-9975-62-773-3